

Dit digitale blad is een raapsel van wetenswaardigheden en ongein betreffende de Koninklijke Marine en Koopvaardij uit het heden en verleden.

Deze digitale krant fungeert als verlengstuk en is onafscheidelijk verbonden aan de website:

<https://www.tenanker.com>

en conformeert zich aan de regelgeving zoals daar is vermeld.

.....

Er zijn altijd wel mensen die met mijn werk aan de haal gaan. Aan de ene kant is dat een teken dat ik het goed heb neergezet, maar ik hoop wel dat onze lezers respect tonen en niet lukraak het kopiëren voor andere dan puur privé doeleinden zonder daar toestemming voor te vragen.

Redactie :

A.C.Krijgsman

06-25160899

tenanker@kpnmail.nl

3e jaargang – nummer 7
Deze maand in dit blad:

Extra editie 60 jaar AGADIR

Marokko 1960
Nationaal hulpwerk

Bij het ter perse gaan van de maart editie kreeg de redactie nog een pracht stuk binnen over een hele ingrijpende gebeurtenis in Marokko.

Toegegeven is dat de redactie aan deze belangrijke datum is voorbij gegaan en hiervoor mijn verontschuldiging waardoor ik me geroepen voelde toch hier nog een stuk over te publiceren in deze extra editie.

Veel van onze mannen hebben daar de helpende hand geboden die best wel impact hebben gehad op hun verdere leven.

Het toegezonden stuk is verwoord door één van de velen die daarbij betrokken zijn geweest en dit heeft verwerkt in fila-herdenkingsgroet zoals hij heeft aangegeven

Op maandag 29 februari 1960 vandaag dus 60 jaar geleden, vond er een verschrikkelijke ramp plaats in Noord Afrika

(Marokko-Agadir). Nota bene op **een datum, die maar één keer in de vier jaar voorkomt**. De Nederlandse Marine stuurde 'Smaldeel-1 bestaande uit één kruiser, drie jagers, één fregat en één onderzeeboot. (zie de beschrijving in Wikipeda)

https://nl.wikipedia.org/wiki/Aardbeving_Agadir_1960

De Nederlandse vloot kruiste toevallig voor de kust toen de ramp plaatsvond. De complete bemanning van het Smaldeel-1 ging 3 maart aan de gang, maar enkele opvarenden van het kleinere - toen nog - : "**Hr.Ms Fregat F807**" was daar dichterbij Gibraltar, en ging eerder aan de gang.

Voor fotomateriaal zie: onderstaande link' **Omdat het een defensie-site is moet de url gekopieerd worden en in de adresbalk geplaatst worden.**

Beter is de site [Reddingsoperatie in Agadir | Historische missies | Defensie.nl](#)

Vandaag stuur ik jullie een fila-herdenkingsgroet. Ik heb daar 3 dagen kunnen/moeten helpen, tot de Amerikaanse vloot met echt groot materiaal kwam. De 'algemene tekst, ook bijbeltekst' of artikel 28 politiewet:

'HULP AAN HEN DIE DAT BEHOEVEN'

[Reddingsoperatie in Agadir | Historische missies | Defensie.nl](#)

Dirk Frelink, bedankt !

Agadir 1960Het armbandje

Piet van Ommen. In 1996 was hij de winnaar van een verhalenwedstrijd die we toen hadden gehouden vanwege ons 50 jarig bestaan.

Henri Lansink, redactie Vakbond voor Defensiepersoneel VBM|NOV

P. van Ommen

Onze stemmen verstomden naarmate wij onze volgeladen motorsloep de half ingestorte betonnen steiger naderden. Er hing een onbeschrijflijke en ongekende, maar duidelijk voelbare dreiging in de met stank bezwangerde lucht. Het was smoor en smoorheet, zelfs hier op het rimpelloze water in de baai en ondanks de vaarwind van de sloep.

Via de puinhoop van de steiger aan land geklauterd werd de enorme hitte helemaal als een loodzware, bloedhete, stinkende dikke deken over ons uitgespreid. Die dikke deken stonk vreselijk met een ongekende, vreemde, weeïge, alles doordringende intens smerige stank.

Het was aan wal doodstil, vreemd, beangstigend stil, slechts heel in de verte brulde een automotor.

Er was geen vogel of een blaffende hond te horen in deze anders zo rumoerige badplaats aan de kust van Marokko. Wij waren daar in Agadir geland om bij een internationale reddingsactie te helpen nadat een voorgaande nacht de aarde woest en niets ontziend haar huis achteloos had bewogen.

De drie dagen geleden bij deze aardbeving mee oprukkende dood was naar willekeur als een bezetene tewerk gegaan. Het duurde dan ook niet lang of we stootten op de eerste levenloze lichamen en begon bij ons ploegje het eerste kokhalzen, ja zelfs kotsen. Soms lagen de roerloze menselijke omhulsels in rijen, soms ook slordig verspreid of ook wel naar brute willekeur op een hoop gesmeten.

Duizenden anderen, al dan niet levend, lagen nog onder het puin van hun ingestorte huizen en gebouwen. Besmeurd, gekneusd, opgezwollen en kapot, mannen ,vrouwen en kinderen door elkaar, de dood toonde geen enkele voorkeur. Maar bovenal, allemaal al door de hitte ontbindend en stinkend. Hier lag dus de oorzaak van die smerige weeïge , zoet smakende, zo intens vieze geur.

Een geur die nog maar weinigen van mijn ploegje voorheen ooit hadden geroken en later nooit meer zouden willen ruiken. Tot ver in de omgeving van de baai was, ondanks de windstilte, die rot stank te ruiken. Zwijgend en uiterst traag door de hitte begon mijn reddingsploegje, waar ik als jonge sergeant-machinist de leiding over had, aan de ons opgedragen taak.

Ere moest worden gezocht naar overlevenden van de ramp. De eventueel aangetroffen doden moesten worden verzameld, zo mogelijk geïdentificeerd en afgevoerd.

Een weinig benijdenswaardig baantje.

En steeds maar weer hing daar die hitte en die stank.

Het hield niet op ,ja het werd steeds erger.

Je er voor verbergen was er niet bij.

Hier en daar zat tussen de puinhopen van de geheel of gedeeltelijk ingestorte huizen een eenzame, trieste figuur. Dat was dan één van de weinige overlevenden, vaak wezenloos en overmand door verdriet, soms een eentonig en dreinerig gebed tot Allah neuriënd.

Maar het karwei riep, aan de slag dus, overpeinzingen en persoonlijke gevoelens kwamen later wel, dachten we. Snel dus de rubberhandschoenen aan, de in Dettol gedrenkte doeken voor de mond en de spa of de houweel ter hand genomen.

Het eerste door onze ploeg te bergen slachtoffer werd snel gelokaliseerd, helaas was de dood ons voor geweest. We groeven haar voorzichtig uit de brokstukken, een popperig klein meisje, Ruw geschat van een jaar of vier.

Vreemd genoeg was alleen haar hoofdje geheel onbeschadigd. Prachtige zwarte krullen sierden het in en in vale, maar knappe toetje terwijl haar gouden oorknopjes glansden in het helse brandende zonlicht. Het kind was overdekt door puinstof zodat haar diepbruine huid nauwelijks was te zien. Haar ledematen waren gebroken en gebutst. Het kleine lichaampje zelf was overal zwaar gekneusd en hier en daar volkomen verpletterd.

Het was meer dan afschuwelijk om aan te zien.

Ze had de volle laag gekregen door het zware dak van het ingestorte huis toen de aarde even

sidderde en in enkele minuten duizenden levens verwoestte. Voor haar en voor mijzelf hoopte ik dat ze niet te lang of te erg had geleden.

Zeer omzichtig, alsof ze nog leefde, bevrijdden mijn mannen haar uit de klemmende brokstukken puin. Uiterst voorzichtig, alsof het er nog wat toe deed, legden ze haar op een brancard.

Half vallend en glijdend door het puin droeg de ploeg haar naar de wachtende Franse legertruck die reeds gedeeltelijk met geborgen lichamen was gevuld.

Die truck zou haar naar een vers gegraven massagraf brengen, tezamen met vele andere slachtoffers.

Een hoge, vreemde schrille kreet uit een vrouwenkeel deed de dragende mannen stoppen en ons omzien.

Daar stond, vastgehouden door twee van mijn, met de bewaking belaste mensen, een nog jonge, met glimmende sieraden behangen vrouw.

Haar ongesluisde bruine gezicht en haar handen waren versierd met tatoeeringen en haar oogleden evenals haar lippen waren dik aangezet met henna.

De lange zwartgekleurde kleding van de vrouw was vuil en gescheurd.

Ze probeerde, wild en hysterisch schreeuwend, met voor ons onverstanebare klanken, zich aan haar beide bewakers te ontworstelen. Beide kerels, hoewel geen doetjes, hadden de grootse moeite haar in toom te houden.

Op mijn verzoek lieten de mannen de vrouw, kennelijk de moeder van het kind, los. De vrouw stortte zich onmiddellijk naar voren, naar het droeve vrachtje op de brancard.

Snel ving ik haar op en beduidde haar het verpletterende ziellose lichaampje niet aan te arken omdat de ontbinding al te ver heen was.

Ze begreep mij kennelijk want ze werd ineens stil en wees toen met trillende hand naar het kindje dat Allah in zijn grote goedheid eens levend op aarde had gezet.

Mij recht in de ogen kijkend schreeuwde ze weer iets onverstaanbaars, ik snapte er geen bal van. De tranen stroomden uit haar ogen, terwijl ze maar naar het verpletterende lijfje bleef wijzen.

Uiteindelijk begreep ik wat ze wilde en knielde ik bij het door de dragers op de grond gezette dode hoopje mens.

Met mijn door de handschoenen beschermde handen maakte ik, behoorlijk bevend van ellende, het gekleurde kralenarmbandje van het vermorzelde en reeds sterk gezwollen armpje los.

Zwijgend reikte ik het over aan de nu stil geworden moeder van het arme kleine dochttertje, daarbij denkend aan mijn eigen kleine meid.

Bliksemsnel greep ze het armzalige kralenbandje uit mijn hand waarna ze mijn beide handen met de hare omklemd hield.

Hierna keek ze mij heel, heel lang, nog steeds zwijgend aan.

Ondanks haar stortvloed aan tranen zag ik een peilloos diep verdriet in haar amandelvormig diepbruine ogen. Ze bleef daar maar staan en bleef mij maar aankijken en vasthouden, roerloos, alsof ze haar onnoemelijke grote leed persoonlijk met me wilde delen.

Ik begreep haar woordeloos maar kon dat eindeloze moederverdriet niet langer aanzien en draaide mij daarom bruusk om. Onrustig stond mijn reddingsploeg naar ons te staren in afwachting van het einde van dit zo droevige tafereel.

“Graven bastaards” schreeuwde ik toen onbeheerst, niet in staat om mijn emoties onder controle te houden. “graven bastaards, graven tot je er bij neerval”.

De vrouw liet me los en rende ineens weg, uit haar trance gerukt door mijn ruwe geschreeuw, het armbandje stijf tegen haar borst geklemd.

Ze verdween tussen de puinhopen.

Waarheen, ik zal het nooit te weten komen?

Haar kind en misschien nog wel meer dierbaren van haar moest ze hier naamloos achterlaten.

Ik had diep en diep medelijden met haar en voelde nog steeds het intense verdriet dat ze via haar ogen en haar handen aan mij had overgebracht.

Snel rukte ik mijn hoofd om in de richting van de zee. Ik kon niet anders, ik moest wel, het werd zo wazig voor mijn ogen, ze prikten als de hel en begonnen te tranen. Gek was dat, ik ging toch door voor een keiharde marine-onderofficier en toch zat ik met het gebeurde hopeloos omhoog.

Het duurde even voordat ik mijn zwijgende mannen, waarvan sommigen hun hoofd verdacht lang omlaag hielden, weer kon aanvuren.

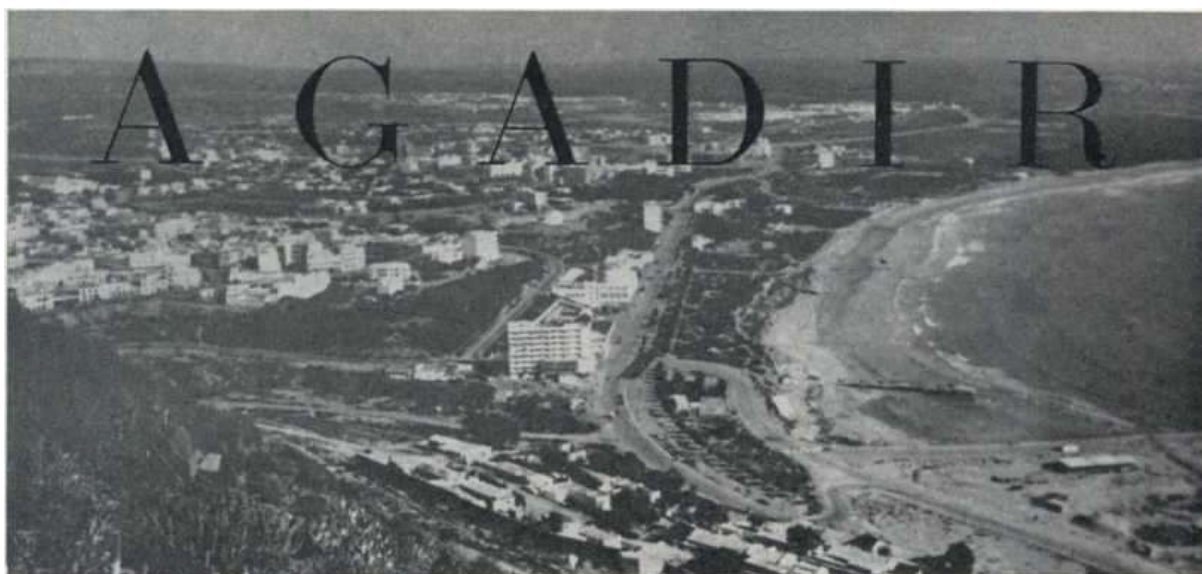
In de verte gromde een konvooi vrachtwagens van het Franse vreemdelingenlegioen, de hulp kwam nu goed op gang al zou die voor velen altijd te laat komen. Hoe goed bedoeld onze en andere acties ook waren.

De avond en nacht van de ramp stierven er tijdens die aardbeving meer dan 15.000 van Allah's kinderen en niemand wist het waarvoor of waarom.

Het trieste voorval en die verschrikkelijke stank die zal ik echter nooit meer vergeten.

“wat zegt u, met vakantie naar het volledig herbouwde Agadir? Nee dank u, nooit van mijn leven, zelfs niet gratis!”

BRON George Visser †

VAN GIBRALTAR TOT AGADIR Smaldeel I helpt door aardbeving geteisterde stad

There never is a dull moment in the Navy”, een Engels gezegde, dat zeker opgaat voor de opvarenden van Smaldeel I.

Was vorige week het gehele smaldeel, bestaande uit Hr.Ms. „de Ruyter”, „Drenthe”, „Gelderland”, „de Bitter”, „Zwaardvis” en thans ook „Limburg” aan het zoeken naar een verongelukte vlieger, deze week is het „operatie Agadir”.

Niets is veelzijdiger dan het beroep van de marineman. Het kan voorkomen dat hij op één dag moet lappen naaien, aan tafel bedienen, plunje wassen, achter een vuurleidingstoestel staan, in een reddingboot zitten om overlevenden op te pikken, op parade komen om een straf in ontvangst te nemen, en — zoals nu — puinhopen opruimen om te zoeken naar overlevenden...

Dinsdag 1 maart 1960 omstreeks 17.00 uur was het smaldeel zowat gereed met het oefenprogramma van de dag en maakte zich klaar om naar de ankerplaatsen nabij de Rots van Gibraltar op te stomen, toen bericht werd ontvangen uit Nederland, dat met spoed moest worden opgestoomd naar Agadir, om op alle mogelijke wijzen hulp te verlenen”.

Hier werd weer de flexibiliteit van de maritieme macht vertoond. Nog geen vijf minuten later stoomden alle schepen met grote witte schuimsnorren op de boeg naar 180 Europa Point 5, het opgegeven rendez-vous, waar in kiellinie werd geformeerd en met 26 mijlsvaart door Straat van Gibraltar en vervolgens naar het zuiden werd gestoomd.

Gedurende de eerste wacht werd nog een radiotelefonische conferentie gehouden door de Smaldeel-commandant met de commandanten, om alvast zich te beraden over wat te Agadir van het Nederlandse smaldeel zou kunnen worden gevraagd.

Even over twaalfen rammelden de ankerkettingen van onze schepen en smaldeel I lag „achter de haak”. Zo op het eerste gezicht was er weinig vernietigd aan de wal, doch wie nauwkeuriger keek met de prismakijker ontdekte hier en daar puinhopen tussen de schijnbaar in tact zijnde huizen. Als

eerste gingen de smaldeelcommandant en leden van zijn staf naar de wal om contact op te nemen met de autoriteiten ter plaatse en de Amiral Escadre de commandant van de Franse schepen. Al spoedig begonnen de seintjes binnen te stromen: „Verzoeken spoedigst reddingploegen dirigeren naar...”, „walcommandopost smaldeel bevindt zich...”, medische ploegen omgaand naar de wal...„grote behoefte aan snijbranders .. etc. etc.

Operatie Agadir was begonnen ...

De schepen werden bijenkorven van krioelende activiteit.

Iedereen heeft haast, bureaux zijn verlaten, arrestanten worden ontslagen, schrijvers sleuren aan sloepstakels, officieren hebben het druk met orders geven en na enige tijd komt er tekening in deze schijnbare verwarring en liggen de sloepen langs de wal, de reddingploegen klauteren langs het stalen net erin en even later convergeren de sloepen van alle Nederlandse schepen naar de haveningang. Merkwaardig is toch die Hollandse jannen. Zelfs de grootste lastposten blaken nu van activiteit, over schaften en aflossen wordt niet meer gesproken, lui die anders de boot afhouden staan te dringen om mee te gaan en niets is hen te veel.

Tussen alle ellende een ogenblik rust

Hier is een doel... hier moet gewerkt worden, hard en snel. Gedeeltelijk ontvolkt liggen de schepen nu geduldig te wachten. Om het nog een tikje moeilijker te maken sturen de weergoden dikke mistbanken vanuit zee, zodat de inmiddels terugkerende sloepen de grootste moeite hebben om de weg naar hun moederschip te vinden.

Gelukkig gaat alles goed en vindt elke sloep zijn schip weer terug, mede dankzij de walkie talkie die zij aan boord hebben, zodat de radar van Hr.Ms. „de Ruyter” hun kan dirigeren.

Naarmate met donker worden opruimploegen aan boord terugkomen, doen de nieuwtjes de ronde en wordt het iedereen duidelijk, dat hier sprake is van een catastrofe van de eerste rang. Een stad van 40.000 inwoners is grotendeels vernield en een naburig dorpje van 2.000 inwoners is met inwoners en al van de aardbodem weggevaagd.

Een ploeg van de Gelderland komt niet terug, zij hebben onder een puinhoop hulpgeroep gehoord en werken nu koortsachtig door in deze stad (waar geen licht, geen water en geen gas meer is) in het schijnsel van een paar zaklantaars.

Aan boord van het vlaggeschip zijn inmiddels de commandanten door de Commandant Smaldeel bij elkander geroepen om de maatregelen voor morgen te beramen. Van alles moet er gebeuren, uitgebreide ontsmettingsmaatregelen voor de terugkerende ploegen, neus- en mondmaskers

geïmproviseerd uit snelverbanden moeten worden gemaakt, het transport moet worden georganiseerd, speciale ploegen met rubber handschoenen samengesteld en geïnstrueerd om de lijken weg te brengen, etc. etc.

Pas gedurende de hondenwacht keren de commandanten terug naar hun schepen. Om drie uur 's nachts keert eindelijk de laatste ploeg van de Gelderland terug, het kost nog moeite om aan boord te komen, want de grote schouw van de „de Ruyter” danst als een bezetene vanwege de toegenomen deining.

Vergeefs heeft deze laatste ploeg getracht de onder de puinhopen opgesloten mensen te bereiken. De eerste tunnel die werd geboord was te gevaarlijk; de tweede tunnel had tot resultaat dat de verwonde arm van een nog levende man zichtbaar werd, zodat hem te drinken kon worden gegeven en hij kon duidelijk maken dat er nog twee overlevenden bij hem waren en 'dat ze klem zaten. Om drie uur 's nachts eindelijk namen Fransen waaronder twee ingenieurs en Amerikanen het over met zwaarder materiaal.

Gewonden worden afgevoerd

De volgende ochtend — Donderdag 3 maart — gingen reeds vroeg opruim- en medische ploegen weer naar de wal.

De smaldeelcommandant vergezeld van zijn chef staf en enkele commandanten gaan ook naar de haven, om poolshoogte te nemen.

Direct bij de eerste voet aan wal ziet men grote barsten door de grond lopen. Een der overlevenden een Nederlander, brengt ons naar zijn auto, die ook de ramp heeft overleefd.

De Hollander vertelt ons hoe verraderlijk, in het holst van de nacht, de aardschokken zijn gekomen, dit is de reden waarom het aantal slachtoffers zo groot is. Hij had maar net de tijd gehad om met vrouw en kind zijn flat uit te rennen. Om hun heen stortten de huizen in elkaar, de lichten gingen uit en daarna duisternis; een chaos ...

Wij stappen in en rijden de pier af en vervolgens rechtsaf naar de „walcommandopost van het smaldeel”.

Er is geen huis meer intact, sommigen zijn als kaartenhuizen in elkaar gevallen, anderen staan nog wel overeind, doch uit hun verband gerukt en op instorten.

De niet ingestorte winkels staan verlaten doch nog vol met koopwaar, de etalageruiten zijn gebroken en klanten noch bedienend personeel zijn te zien.

De walcommandopost van het Nederlandse smaldeel staat tegenover een gebouw met opschrift „Travaux Publics”, dat ook zwaar is beschadigd. De post bestaat uit een stukje afgezet terrein, waarop een tent met een in de windstille slap neerhangende Nederlandse vlag, daaromheen liggen in de haast neergegooide voorraden geneesmiddelen, voedingsmiddelen, graafgereedschap, etc. Voorts is er nog een verbindingspost die verbinding onderhoudt met het vlaggeschip, de sloepenpost bij de steiger en de ploegen in de stad. Voor het gebouw „Travaux Publics” zijn een aantal lessenaars neergezet, waar de overlevenden van de ramp zich kunnen melden.

Dit alles biedt een onwerkelijke aanblik, overal stille mensen die gelaten voor zich uitkijken en met bundeltjes lijfgoed lopen, dan wel tussen de puinhopen zoeken om nog een of andere dierbare bezitting terug te vinden.

Dan de af en aan razende vrachtauto's met matrozen van Nederland, Frankrijk en Spanje en soldaten van Marokko. We gaan door naar de wijk van de Casbah waar de ploegen van onze schepen aan het werk zijn. Deze wijk is niet meer als zodanig te herkennen. De vernietiging is hier totaal.

Ontzetting grijpt mij bij de keel.

Slechts puinhopen zijn hier aanwezig, waarover her en der groepjes matrozen zijn verspreid, bezig met slachtoffers uit te graven. De Marokkanen die de ramp hebben overleefd dwalen tussen de puinhopen rond, hier en daar een gat gravend, waar zij menen dat hun huis is geweest. Onder een boom zit een jonge moeder wezenloos voor zich uit te staren met een kind op schoot dat nog te jong is om de ellende te begrijpen; het lacht mij toe en ik weet niets beters te doen dan het een rolletje Fruttella te geven dat ik in mijn zak heb.

Het meest onwerkelijke van dit alles is, dat niemand van die Marokkanen lacht, huilt of jammert, men ziet slechts uitdrukkingloze gezichten.

De zon blakert op de puinhopen en miriaden vliegen worden aangetrokken door de verpestende walm die eruit opstijgt. Wij zetten onze mond- en neusmaskers op, die in Dettol zijn gedrenkt. De bergingsploegen zijn ook zo uitgerust, daar het anders beslist niet is uit te houden. Gisteren zijn er hier en daar nog overlevenden te voorschijn gekomen, doch thans bestaat de oogst nog slechts uit lijken, die reeds tot ontbinding beginnen over te gaan. Er komen er zoveel te voorschijn, dat ze zich opstapelen bij de verzamelplaatsen, omdat de trucks die ze weghalen het niet meer bij kunnen houden. Een windvlaag doet het stof opdwarrelen. De smaldeelcommandant zie ik met een zorgelijk gezicht dit onbeschrijfelijke toneel gadeslaan. Ik raad zijn gedachten. Hoe lang gaat dit goed?

Er is zoveel puin en er zijn zoveel lijken, dat het nog dagen duurt voordat dit alles is opgeruimd. Kans op een epidemie stijgt met de dag, nu het zo warm is en het risico voor de opruimploegen wordt navenant groter.

Mijn aandacht wordt een ogenblik afgeleid door een meisje dat resoluut aan komt stappen en naar een kuil in het puin gaat, slechts een paar meter van mij vandaan. Ze gooit wat losse steenslag opzij en graaft zand met de handen weg, waarop de top van een kommode zichtbaar wordt waar wat schoolschriften en boeken op liggen.

Ze slaat zorgvuldig het stof er af en bergt alles op in een tas, vervolgens gaat ze weer even zwijgend heen als ze is gekomen.

Een ploeg die wat hoger de heuvel op werkt, heeft een huiskamer uitgegraven, waar pa ma en de kinderen nog op de stoelen rond de etenstafel zaten, een eind verder komt een man in een barbiersstoel te voorschijn.

Een man komt in gebroken Frans duidelijk maken, dat zijn nichtje daar onder gindse puinhoop ligt, ze is nog in leven. Een uur later is ze uitgegraven, reeds overleden.

De drie slachtoffers, waar de ploeg, van de Gelderland gedurende de nacht zo voor heeft gezwoegd, werden uiteindelijk in de vroege ochtend bevrijd door de ploeg die afloste en onder leiding stond van de ingenieurs.

Een was reeds overleden, van de tweede moest een been worden afgezet, doch in de wonde zat nu reeds gangreen, van de derde — een meisje — is een been geamputeerd en het ziet er naar uit dat zij kans heeft het te halen.

En de ploegen zwoegen verbeterd door onder de gloeiende zon en aan het eind van de dag zijn er meer dan 200 lijken geborgen doch — lest best — een bejaard echtpaar kwam levend en in betrekkelijk goede welstand onder de ruïnes vandaan.

Het is lofwaardig te zien hoe janmaat het uithoudt daar op die puinhopen. Knulletjes van zeventien jaar, die anders divisiechefs lastig vallen om heimwee naar huis „vlegelachtig gedrag in de les, staan nu met lauwe gezichten in het puin te graven en halen, zonder een spier te vertrekken, stoffelijke overschotten te voorschijn, die er allerminst vrolijk uitzien. Aan boord van de schepen begint weer grote bedrijvigheid te heersen, zodra de sloepen met de werkploegen tegen zonsoudergang weer terug komen.

Het is een piraatachtig geheel, deze ploegen die tegen de netten op aan boord klauteren, bezweet, overdekt met stof en de mondkmaskers om de hals bungelend.

Langs een speciaal vrijgehouden stuk dek worden zij geleid naar het halfdek, waar alle schoeisel moet worden uitgetrokken en door een speciale ploeg wordt ontsmet met lysol. Vervolgens gaan zij in een lange rij naar de wasplaatsen, waar eerst de kleren worden uitgegooid, waarna een bad wordt genomen. De kleren en mondkmaskers worden afzonderlijk ontsmet en gewassen in de wasserij, die constant op volle toeren draait.

Daarna moet nog alle van de wal terug gekomen uitrusting worden ontsmet en nog tot laat in de eerste wacht zijn aankondigingen over de scheepsomroep te horen zoals: „Zij wier schoenen zijn ontsmet, kunnen die nu afhalen in de midscheeps” en „Het is nu afhalen van ontsmette plunje bij de wasserij”.

Het is een zonderling schouwspel aan dek van de anders zo netjes opgeruimde jagers. Het achterdek zit onder de carbol, rijen gedesinfecteerde mondkmaskers hangen te drogen, halfnaakte kerels lopen af en aan en rijen schoenen staan te drogen.

Tijdens een operatie van deze soort blijkt weer eens heel duidelijk van welk een onschatbare waarde de aanwezigheid van een kruiser als vlaggeschip (met een staf aan boord) is voor dit smaldeel.

Dank zij de kruiser vormt het smaldeel een geheel dat snel kan optreden. Blijkbaar ziet de „Flagofficer Gibraltar” dat ook in, die het enige Britse schip dat zich momenteel in zijn rayon bevindt, een mijnneveger, opdracht geeft: "upon arrival in Agadir you will put yourself under the command of COMNL SQUADRON".

Het is de kruiser, die in staat is snel een commandopost aan de wal in te richten; die beschikt over voldoende draagbare radioapparatuur, om een verbindingsnet tot stand te brengen met de walcommandopost, de aanlegplaats der sloepen en de in de stad werkende ploegen.

Het is de kruiser, die beschikt over twee grote motorschouwen, die ook in minder gunstig weer, nog naarstig door kunnen gaan hun taak te vervullen, terwijl het voor de kleine jagersloepjes al niet meer verantwoord is.

Het is de kruiser, die voldoende ruimte biedt aan de staf om rustig te kunnen werken, vooruitdenken en plannen opstellen, en zo zou ik nog wel een tijdje kunnen doorgaan met opnoemen.

De avond van de tweede dag is er weer een commandantenvergadering aan boord van het vlaggeschip.

De smaldeelcommandant deelt mede dat de Marokkaanse autoriteiten met hem van oordeel zijn, dat het werken in de puinhopen waar nu alleen nog maar doden uit worden opgegraven, in verband met epidemieën niet langer verantwoord wordt geacht. Er wordt overwogen om het zoeken naar overlevenden te staken en over te gaan tot het gebruik van explosieven en opruiming door verbranding.

Wel zal toevoer van voedsel op prijs worden gesteld en weder bestaat de kans dat de schepen van smaldeel I zullen worden ingeschakeld voor het vervoer van troepen naar Agadir, vanuit naburige havens.

De stad wordt geheel geëvacueerd en afgesloten van de buitenwereld, teneinde de kans op het uitbreken van epidemieën (zoals vlektyfus en hondsdolheid komen hier veel voor) zo gering mogelijk te maken.

4 maart

Vandaag zijn er geen reddingsploegen van de schepen naar de wal gegaan. Slechts de commandopost aan de wal is bezet om het contact met de plaatselijke autoriteiten te onderhouden bij de aanlegsteiger van de sloepen bevindt zich nog een team met een draagbare radio, om zowel de „de Ruyter” als de walcommandopost op de hoogte te houden van de bewegingen der sloepen. De stad biedt nu een verlaten aanblik want de inwoners zijn zo goed als geëvacueerd.

Een gewonde heeft men uit de puinhopen weten te bevrijden...

De wijk waar gisteren nog onze ploegen werkten is nu hermetisch afgezet. In de Europese woonwijken is men bezig om de ruïnes van de beide heerlijk gehavende hotels (Sahara en Mauretania) te onderzoeken. De aard van de verwoesting is hier anders. Van ineenstorting zoals in de casbah is hier geen sprake. Veel gebouwen van gewapend beton staan nog overeind, hoewel ze volledig zijn ontworcht en onbewoonbaar zijn verklaard. De inwoners hebben hier echter de kans gehad om eruit te komen. Een gedeelte echter der betonnen gebouwen is in elkander gedrukt alsof er een enorme wals over heen is gegaan, zodat welhaast niemand er levend uit is gekomen. Men is bezig met pneumatische hamers stukken uit de neergestorte verdiepingsvloeren te hakken, die daarna door grote kranen worden weggesleurd, zodat men kan zien wat er onder zit. Verschillende auto's zie ik, waaronder een volkswagen, die zijn platgedrukt als een dubbeltje. Nog niet één gebouw in de stad Agadir is veilig verklaard om te bewonen en het begint er naar uit te zien, dat de stad ten dode is opgeschreven. Alle nog overeind staande gebouwen wil men nu met dynamiet laten springen om te voorkomen dat zij een gevaar blijven opleveren voor hen die er zich in zouden wagen.

Aan boord begint het scheepsleven weer normale vormen aan te nemen; de lessen zijn aan de gang, hoewel niet van ganser harte. De landwind die hier 's ochtends waait brengt zo af en toe een weeë geur van rottend vlees met zich mee. Tegen de middag komt er bericht van het hoofdkwartier van de wal, dat het door de smaldeelcommandant aangeboden voedsel gaarne wordt aanvaard en weldra liggen bij alle schepen de sloepen langs zij om de zakken rijst, blikken haché, vlees, suiker, melkpoeder, groenten, corned beef, koffie en wat dies meer zij aan boord te nemen voor transport naar de wal. En dit alles vindt plaats in een zo langzamerhand tropisch geworden hitte. De wind is gaan liggen en de stofwolken, veroorzaakt door het laten springen van de ruïnes, blijven roerloos hangen boven wat eens Agadir was. Vijf en dertig ton voedsel van het smaldeel liggen nu op de pier opgestapeld.

De Amerikaanse kruiser Newport News, met COMCRU DIV TWO aan boord heeft inmiddels ook de gelederen versterkt en het anker laten vallen nabij de Gelderland, die zich klaar maakt voor het vertrek.

De Gelderland is namelijk aangewezen door de Smaldeelcommandant om naar Casablanca te gaan om olie te laden, de smaldeelpost te verzorgen en de post uit Holland mee te nemen en op

het smaldeel te distribueren. Per slot van rekening, aardbeving of niet, maar een brief van „moeders” valt er altijd in.

Hr.Ms. Gelderland is nog geen uur onderweg of er wordt een telegram opgevangen van de Franse admiraal te Casablanca aan de smaldeelcommandant, of de Gelderland nog niet „effe gauw” tweehonderd Marokaanse soldaten kan vervoeren van Casablanca naar Agadir.

„Jammer dat het geen vrouwelijke hulpstroepen zijn” hoor ik ergens een onverlaat zeggen.

Deze avond, terwijl het schip een voor ploegt door de spiegelgladde Atlantische Oceaan, horen we via de radio, dat inderdaad het doodvonnis over Agadir is uitgesproken.

Agadir zal worden verlaten, omringd door een cordon zodat niemand er meer binnen kan, want het is er te gevaarlijk geworden. Met bulldozers zal alles plat worden gemaakt en dan is het afgelopen.

E. H. VAN REES (KLTZ Commandant Hr.Ms. Gelderland)

Bronvermelding: Verslag uit Alle Hens 1960

REISVERSLAG VAN HET SMALDEEL 1

1 februari—2 april

GIBRALTAR—CASABLANCA—AGADIR—BARCELONA

Commandant: kapitein ter zee L. E. H. Reeser

Hr. Ms. De Ruyter (vlaggeschip) commandant: kapitein ter zee L. E. H. Reeser

Hr. Ms. Drenthe commandant: kapitein-luitenant ter zee J. van Dapperen

Hr. Ms. Gelderland commandant: kapitein-luitenant ter zee E. H. van Rees

Hr. Ms. Overijssel commandant: kapitein-luitenant ter zee J. H. baron Mackajj

Hr. Ms. De Bitter commandant: kapitein-luitenant ter zee P. van Noort

Hr. Ms. Limburg commandant: kapitein-luitenant ter zee J. L. Dencher

Hr. Ms. Zwaardvis commandant: luitenant ter zee der 2e klasse oudste categorie A. F. de Bruine

Op 1 februari verliet Hr. Ms. Zwaardvis en op 2 februari verlieten Hr. Ms. De Ruyter, Hr. Ms. Drenthe en Hr. Ms. Gelderland de thuishaven en begaven zich op weg naar de oefenterreinen nabij de straat van Gibraltar. Hr. Ms. De Bitter vertrok op 5 februari uit Rotterdam en Hr. Ms. Overijssel op 7 maart uit Den Helder.

Hr. Ms. Zwaardvis stoomde individueel op naar de ontmoetingsplaats in de golf van Biskaje.

Hr. Ms. De Ruyter, Hr. Ms. Drenthe en Hr. Ms. Gelderland gingen gezamenlijk in opmars.

Op woensdag 3 februari hielden zij een oefening met de tactische luchtmacht. Op donderdag 4 februari maakten zij nabij Ushant rendez-vous met Hr. Ms. Zwaardvis. De voor die dag vastgestelde oefeningen kwamen in verband met slechte weersomstandigheden te vervallen.

Op vrijdag 5 en zaterdag 6 februari oefende het smaldeel in de golf van Biskaje. Na beëindiging van deze oefeningen stoomden de oppervlakteschepen in verband naar Gibraltar, alwaar zij maandag 8 februari olie laadden. Hr. Ms. Zwaardvis hield individuele oefeningen nabij Cadiz.

Gedurende de resterende dagen van de week oefende het hele smaldeel nabij Cadiz.

Dinsdag 9 februari voegde Hr. Ms. De Bitter zich bij het verband. Donderdag 11 februari begaven de schepen zich in opmars naar Casablanca voor een niet-officieel bezoek. In de avond van 11 februari hield Hr. Ms. Zwaardvis enige oefeningen met Amerikaanse vliegtuigen van Rota Base. Vrijdag 12 februari kwamen de schepen ten 08.00 bijeen op een punt ongeveer 10 mijl ten noorden van Casablanca, vanwaar de oppervlakteschepen gezamenlijk opstoomden naar de haven.

Ten 09.00 ter hoogte van de haveningang salueerde Hr. Ms. De Ruyter de Marokkaanse natievlag met 21 schoten; dit saluut werd beantwoord door een speciaal uit Rabat overgekomen saluutbatterij, die halverwege de Jetee de Lure geplaatst was. Na het saluut werd het verband verbroken en stoomden de schepen de haven binnen. Bij de ingang kwamen de loodsen aan boord alsmede een vertegenwoordiger van het directoraat voor marine en koopvaardij, die ter verwelkoming van de smaldeelcommandant was gezonden.

Omstreeks 10.45 meerde de kruiser met assistentie van krachtige sleepboten aan de marinesteiger. Achter de kruiser meerden de beide jagers en het fregat met de onderzeeboot twee aan twee naast elkaar.

Direct na het meren bracht de Nederlandse consul, de heer J. H. Kersten, een bezoek aan de smaldeelcommandant en meldde de officier van piket van de Marokkaanse marine zich aan boord. Ten 11.15 ging de consul van boord, waarbij hem een saluut van 7 schoten werd gegeven. Hierna bracht de smaldeelcommandant, vergezeld van zijn adjudant en van de consul, een bezoek aan de gouverneur van de stad Casablanca, de directeur van het directoraat voor marine en koopvaardij en aan de Franse schout-bij-nacht Granger Veyron. Op de achtermiddag werden deze bezoeken beantwoord. Bij het van boord gaan werden voor de gouverneur en voor de schout-bij-nacht de hun toekomende saluutschoten afgegeven. 160 opvarenden namen die dag deel aan een bustocht door Casablanca, waarbij diverse bezienswaardigheden werden bezocht. Om 15.00 hield de smaldeelcommandant een persconferentie, 's Avonds gaven de commandanten en officieren van het smaldeel een ontvangst aan boord van de kruiser voor ongeveer tweehonderd genodigden, waarbij de Nederlandse ambassadeur en diens echtgenote aanwezig waren. Zaterdagmorgen 13 februari werd wederom een bustocht door Casablanca gemaakt. Enige Marokkaanse aspirant-officieren en onderofficieren voor marine en koopvaardij en 8 ingenieurs werden rondgeleid over de schepen. Om 11 uur gaf de gouverneur van de stad een receptie voor officieren.

Tijdens de middag gaf de smaldeelcommandant een lunch, waarbij o.a. de Nederlandse ambassadeur, de gouverneur van de stad en de Franse schout-bij-nacht aanzaten, 's Middags speelde een voetbalelftal van het smaldeel tegen een elftal van het Marokkaanse leger. De gewestelijke commandant van het Marokkaanse leger, de ambassadeur en de smaldeelcommandant sloegen de wedstrijd gade. Tevens werd een hockeywedstrijd gespeeld tegen een elftal van het water- en elektriciteitsbedrijf. De schepen werden van 15.00 tot 17.00 opengesteld voor bezoek. Enige judo-beoefenaars van het smaldeel waren uitgenodigd door een plaatselijke club voor een vriendschappelijke ontmoeting, 's Avonds bood de Franse schout-bij-nacht de smaldeelcommandant en de commandanten van de schepen een diner aan.

Zondag 14 februari werd op de kruiser en op de jagers een protestantse kerkdienst gehouden. Voor de rooms-katholieke kerkdienst was een kerk aan de wal beschikbaar gesteld, 's Morgens speelde een voetbalelftal van het smaldeel een wedstrijd tegen een elftal van de Shell. In de loop van de morgen werd het weer slechter. Het plaatselijke weerbericht waarschuwde voor toeneming van de deining, welke tot in de haven doorstaat. Ter voorkoming van eventuele schade werden de schepen binnen een uur stoomklaar gehouden en werd de helft der bemanningen van de kleine schepen geconsigneerd om bij het eerste teken naar zee te kunnen vertrekken.

De commandanten, die uitgenodigd waren voor de receptie bij de ambassadeur te Rabat, moesten hierdoor verstek laten gaan en lieten zich vertegenwoordigen door andere officieren. Gelukkig vlakke het water in de haven na enige uren weer af. Door de Nederlandse kolonie waren 250 leden van de bemanning uitgenodigd voor een lunch, bestaande uit een Arabische maaltijd.

Over het algemeen was men hier zeer enthousiast over, 's Middags werd weer een bustrip door Casablanca gemaakt. In totaal hebben ongeveer 450 opvarenden van de bustrips gebruik gemaakt. De kruiser was wederom opengesteld voor het publiek. Enige amateur-fotografen waren voor de thee uitgenodigd in een typisch Marokkaanse villa. In de vooravond waren 50 officieren te gast bij de Nederlandse kolonie en werd ook hun een Arabische maaltijd aangeboden. Maandag 15 februari vertrokken de schepen naar zee.

's Morgens hielden de twee jagers en Hr. Ms. Zwaardvis een onderzeebootbestrijdingsoefening met een vliegtuig van de Franse marine, 's Middags werd een luchtverdedigingsoefening gehouden met vliegtuigen van de Franse luchtmacht en wederom een onderzeebootbestrijdingsoefening met een vliegtuig van de Franse marine. De resterende dagen van de week oefende het smaldeel nabij Cadiz. Gedurende de nacht werd op ± 12 mijl uit de Spaanse kust geankerd, aangezien geen toestemming was verleend om in de Spaanse territoriale wateren te ankeren. Gedurende de gehele periode stond er vrij veel wind en zee. Het weer was echter niet van dien aard, dat oefeningen moesten worden afgelast. Gedurende het weekeinde van 19 tot februari bracht het smaldeel een operatief bezoek aan Gibraltar. Er werden geen saluten gewisseld, daar dit was gebeurd bij het bezoek van het smaldeel 1 in oktober 1959. Vrijdag 19 februari arriveerden 7 vliegtuigen van squadron 2 te Gibraltar. De schepen laadden olie.

Maandag 22 februari vertrokken de schepen naar zee.

Gedurende deze week werd geoefend met vliegtuigen van squadron 2 op de oefenterreinen van de Britse marine nabij Gibraltar. Gedurende de nacht ankerden de schepen ten oosten van de rots.

De weersomstandigheden waren zeer gunstig met weinig wind en helder zicht. Ten gevolge hiervan waren de sonarcondities vrij slecht. Op de voormiddag van donderdag 25 februari verongelukte de Avenger I.B.H. 3S2/028, waarmede Hr. Ms. Gelderland richtoefeningen hield. Drie overlevenden werden door Hr. Ms. Gelderland aan boord genomen, doch de vierde inzittende, de vliegtuigkonstabel der 1e klasse A. L. Coenraad, moest als vermist worden opgegeven.

Vliegtuigen van squadron 2 en de oppervlakteschepen van het smaldeel hebben helaas tevergeefs naar de vermiste gezocht; tegen de avond werd het zoeken gestaakt en gingen de schepen ten anker nabij de rots van Gibraltar.

Het weekeinde van vrijdag 26 tot maandag 29 februari werd wederom te Gibraltar doorgebracht.

De jagers laadden olie. Zondagmiddag arriveerden de minister van defensie en de bevelhebber der zeestrijdkrachten met enige officieren per vliegtuig te Gibraltar. Zij scheepten zich in aan boord van Hr. Ms. De Ruyter. Maandagmorgen 29 februari arriveerde Hr. Ms. Limburg uit Nederland.

Na olieladen sloot het schip zich aan bij het smaldeel, dat intussen naar zee was vertrokken. Deze dag sloegen de gasten de oefeningen van het smaldeel gade.

Dinsdag 1 maart gingen de minister en de bevelhebber der zeestrijdkrachten met gevolg met de commandantssloop van Hr. Ms. De Ruyter te Gibraltar van boord en vervolgde het smaldeel de oefeningen. Op de eerste platvoetwacht gaf bevelhebber der zeestrijdkrachten opdracht om met de bovenwaterschepen met spoed op te stomen naar Agadir, teneinde assistentie te verlenen aan het door een aardbeving getroffen gebied.

De kruiser en de jagers stoomden met een vaart van 26 mijl naar Agadir. Hr. Ms. De Bitter volgde met maximum vol te houden vaart. Hr. Ms. Zwaardvis keerde naar Gibraltar terug en wachtte verdere orders af. Squadron 2 bleef eveneens ter beschikking. Woensdag 2 maart ten 12.00 plaatselijke tijd arriveerden de kruiser en de jagers op de rede van Agadir. Bij aankomst bleek dat een Frans eskader 8 uur te voren was gearriveerd.

Direct na het ten anker komen van Hr. Ms. De Ruyter begaven de smaldeelcommandant en de chef-staf zich naar de wal en namen zij contact op met de Marokkaanse en Franse autoriteiten, die belast waren met de reddingsacties. Men besloot werkploegen en enige medische ploegen naar de wal te sturen voor het zoeken naar onder het puin bedolven overlevenden.

Eveneens zou voeding worden afgegeven ter verdeling onder de bevolking. Nabij het Franse hoofdkwartier werd een commandopost ingericht, die de verbinding tussen de werkploegen aan de wal en de schepen onderhield en de werkzaamheden van de ploegen coördineerde. Op de eerste wacht arriveerde Hr. Ms. De Bitter en ging het schip in de nabijheid ten anker. Donderdag 3 maart vertrokken de eerste werkploegen en enkele medische ploegen omstreeks 07.00 naar de wal. In het geheel namen die ochtend ± 300 man werkploegen en medische ploegen deel aan het opgraven en bergen van lijken in de totaal vernietigde Marokkaanse wijk van de stad. Een verzengende hitte en het ongewoon zijn met dergelijke werkzaamheden maakten het noodzakelijk de ploegen omstreeks 12.30 af te lossen. Bij terugkomst aan boord werden allen grondig ontsmet ter voorkoming van infectie. Even na zonsondergang keerden de laatste ploegen terug aan boord. In verband met het grote besmettingsgevaar en de geringe kans nog meer overlevenden te vinden werden de reddings- en bergingswerkzaamheden op donderdag 3 maart bij zonsondergang stopgezet. Ongeveer 25 ton voeding werd op 4 maart aan de Marokkaanse autoriteiten afgegeven ter verdere distributie. In de loop van de avond werd de walcommandopost opgeheven. Hr. Ms. Gelderland vertrok naar Casablanca voor olieladen en ophalen van post. Een verzoek van de Marokkaanse autoriteiten om met dit schip 150 Marokkaanse padvindders over te brengen van Casablanca naar Agadir werd later weer ingetrokken.

Even voor middernacht gingen de overige schepen anker op en stoomden ze op naar Gibraltar, nadat kort tevoren een ernstige aardstok door de verzamelde schepen op de rede was geconstateerd. Zondagmiddag 6 maart kwamen de oppervlakteschepen, uitgezonderd Hr. Ms. Gelderland, ten oosten van de rots ten anker. Maandag 7 maart liepen de schepen Gibraltar binnen, waar Hr. Ms. Gelderland zich bij het verband voegde. Van maandag 7 maart tot zaterdag 12 maart verbleven de oppervlakteschepen te Gibraltar voor onderhoud en olieladen. Hr. Ms. Zwaardvis vertrok vrijdag 11 maart 's morgens naar zee en stoomde op naar de Balearen. De overige schepen vertrokken

zaterdag 12 maart. Hr. Ms. Overijssel, welk schip op 7 maart uit Nederland was vertrokken, voegde zich na olieladen bij het verband.

Gedurende het weekeinde waren de schepen in opmars naar de Balearen. Van maandag 14 tot donderdag 17 maart hielden de schepen gezamenlijke en individuele oefeningen nabij de Balearen. Gedurende de nacht bleven de schepen op en neer houden, daar bericht was ontvangen, dat de toestemming tot ankeren in de Spaanse territoriale wateren rond de Balearen door de Spaanse autoriteiten was ingetrokken. In de nacht van donderdag 17 en vrijdag 18 maart stoomde het smaldeel op naar Barcelona voor een niet-officieel bezoek. Vrijdag 18 maart omstreeks 07.30 arriveerde het smaldeel voor de haven van Barcelona. Na het aan boord nemen van de loodsen en een Spaanse liaisonofficier stoomden de schepen de haven binnen. Hr. Ms. De Ruyter gaf een saluut af aan de Spaanse vlag, hetgeen beantwoord werd door de saluutbatterij van het fort Montjuich. Ten 09.00 meerde de kruiser, gevolgd door de overige schepen. Nadat de eerste loopplank was geplaatst, bracht de Nederlandse consul-generaal een bezoek aan de smaldeelcommandant.

Gezamenlijk brachten zij achtereenvolgens een bezoek aan:

Contralmirante Don Alejandro Molins Soto,

Generaal Don Pablo Martin Alonso,

Gobernador Don Felipe Acedo Colunga,

Acalda Presidente Don José Maria de Porcioles Y Colomer,

Presidente de la Diputación Provincial Don Joaquín Buxó de Abaigar

's Middags werden de bezoeken beantwoord. Diezelfde dag maakten ongeveer 700 man een bustocht naar een champagnefabriek te Sandurni, ongeveer 50 kilometer van Barcelona af. De bezoekers kregen elk een half flesje champagne als aandenken. De oppervlakte schepen waren gedurende de middag opengesteld voor het publiek.

's Avonds hield de consul-generaal een ontvangst in hotel Ritz. 600 man werden in de gelegenheid gesteld om een theatervoorstelling in de stad bij te wonen. Zaterdag 19 maart 's morgens speelde het smaldeelelftal een voetbalwedstrijd tegen een Spaans elftal „pescadores berkel”; na afloop werd de spelers een feestmaaltijd aangeboden.

's Middags gaf de smaldeelcommandant een lunch; onder de gasten bevonden zich o.a. de Nederlandse ambassadeur en de consul-generaal met hun echtgenoten.

's Middags was Hr. Ms. De Ruyter voor de vrij talrijke Nederlandse kolonie opengesteld en velen maakten gebruik van de mogelijkheid om de kruiser te bezichtigen.

's Avonds namen 50 officieren deel aan een diner, dat aangeboden werd door de Nederlandse kolonie; na het diner werd gezamenlijk een Spaans cabaret bezocht. Zondag 20 maart maakten 440 opvarenden een bustocht door de stad, waarbij vele bezienswaardigheden werden bezocht. Op de middag bood de burgemeester de officieren van het smaldeel een receptie aan op het stadhuis, 's Middags waren de oppervlakteschepen wederom opengesteld voor het publiek; er was een overstelpende belangstelling. Vele opvarenden waren op deze middag getuige van de voetbalwedstrijd F.C. Barcelona - Real Madrid; anderen bezochten een stierengevecht. Op de vooravond gaven commandanten en officieren van het smaldeel aan boord van Hr. Ms. De Ruyter een ontvangst voor 150 genodigden, waarmee een einde kwam aan de vele evenementen, die op uitnemende wijze en op grote schaal waren georganiseerd door de consul-generaal en het bestuur van de Nederlandse kolonie; voorwaar een bezoek, dat door alle opvarenden bijzonder op prijs werd gesteld.

Tegen middernacht vertrok Hr. Ms. Zwaardvis naar zee en stoomde het schip op naar Gibraltar, alwaar het dinsdagnacht 22 maart arriveerde. De oppervlakteschepen vertrokken maandag 21 maart naar zee en stoomden eveneens op naar Gibraltar. Onderweg werden enige oefeningen gehouden als voorbereiding voor de komende NATO-oefening „dawn breeze V”. Woensdagmorgen 23 maart arriveerden de oppervlakteschepen te Gibraltar, alwaar aangevangen werd met olieladen. Donderdag 24 maart vond een bespreking plaats over de NATO-oefening, die de volgende dag zou aanvangen. Er werden enige longroombezoeken gewisseld. Hr. Ms. Zwaardvis vertrok in de loop van de dag naar zee teneinde tijdig op het patrouille- terrein te arriveren.

Vrijdag 25 maart vertrokken de geallieerde oppervlakteschepen in de vroege ochtend naar zee. De NATO-oefening begon met een „steam past” voor de NATO-bevelhebber van het oostelijk deel der Atlantische Oceaan, admiral Davies. Van vrijdag 25 maart tot vrijdag 1 april stoomden de geallieerde

oppervlakteschepen op van Gibraltar naar het Engelse Kanaal. Gedurende deze opmars werden de vlootverbanden bedreigd door raiders, onderzeeboten en motortorpedoboten. Zaterdag 26 maart moest Hr. Ms. Limburg de oefening afbreken in verband met opgelopen stormschade en keerde het schip op eigen gelegenheid terug naar Vlissingen, waar het donderdag 30 maart arriveerde. Tijdens deze opmars werd het olieladen op zee beoefend en vulden de Nederlandse jagers de olievoorraad aan uit een vloottanker.

Vrijdag 1 april ten 04.00 werd de NATO-oefening ter hoogte van Eddystone Lighthouse beëindigd. Hr. Ms. De Ruyter, Hr. Ms. Drenthe en Hr. Ms. Gelderland, gevolgd door Hr. Ms. Overijssel en Hr. Ms. De Bitter, stoomden op naar Den Helder; Hr. Ms. Zwaardvis ging individueel in opmars naar Rotterdam. <)p de morgen van zaterdag 2 april liepen de oppervlakteschepen de haven van Den Helder binnen; Hr. Ms. Zwaardvis meerde op de achtermiddag te Rotterdam.

Bronvermelding: Jaarboek Koninklijke Marine 1960

Smaldeel 1 - Agadir 1960 a/b Hr.Ms.Drenthe

Drie maart 1960.

Hr.Ms.jager Drenthe spoedt zich, na afloop van de vlootoefeningen in het Middellandsezegebied terug naar de rots van Gibraltar. Juist op het moment dat de jager de baai wil indraai- en komt er een bericht van de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten: "Spoedig hulp verlenen aan het getroffen Agadir ."

Commandant en opvarenden wisten niets van enige ramp. Wel hadden zij de mooi gelegen badplaats eerder vanuit zee gezien. De mooiste van de badplaatsen aan de Afrikaanse kust, mooier dan Fedala en mooier dan Saleh.

In gesloten verband keert het Nederlandse smaldeel terug en op vier maart, even voor het middaguur komt de getroffen badplaats in zicht. Koortsachtig beginnen de bemanningen zich op te maken voor de reddingsactie en diezelfde dag, even voor vier uur steekt de eerste reddingsploeg van de Drenthe af in zee. Op weg naar de kust. Op weg naar de plaats van de ramp.

In het hoofdkwartier heerste grote drukte. Fransen reden aan en af. Marokkaanse militairen werden in steeds sterkere stroom aangevoerd. Daartussen voegden de Hollanders zich met de hun eigen handigheid. In principe hadden zij de Fouuti, de nieuwe Kashba toegewezen gekregen. Daar, in die puinhopen die wij van het schip hadden verkend, daar was Pompei. Drie plateau's in elkaar gezakt.

De Jannen waren op hun best.

Sommigen zo jong in deze absolute grijsheid. Even waren ook zij stil als een vader zijn teruggevonden kind herkende. Dan weer pakten zij aan waar andere wanhopige familieleden hen wezen. Zwoegend met hun sterke zeemanshanden tegen een element dat het hunne niet was, dat soms zwaar was en sneed.

In drommen

Een zware wolk daalde van de bergen naar beneden. Als de kap van een ter dood veroordeelde. Ik moest terug naar het schip voor de commandantsbespreking. Op de steiger wachtte ik zo lang mogelijk. Om zeven uur was het algemene einde van de werkzaamheden. De kap hing nu laag over de stad als een lijkdeken. "Zou het iets met het gebeuren te maken hebben?" vroeg de dominee.

De Fransen kwamen in drommen terug. Met hun Franse slag, maar bijzonder snel werden ze in de ononderbroken rij van grote en kleine boten verwerkt. Een enkele had de ellende met een extra rantsoen wijn overgoten.

Tegen tien pas kwamen de Hollanders terug.

Stil, sommigen bleek. Handen en helmen in de lysol, schoeisel en overkleding ter plaatse uit. In de was. Zelf onder de douche.

Vrij van wacht om de volgende ochtend vroeg het werk te kunnen hervatten.

Tweede dag

Die tweede dag liep alles alsof we al dagen bezig waren. De bespreking had wat organisatorische puntjes op de i gezet, het aantal ploegen was verdubbeld, midden op de dag werd afgelost, het tenue was beter aangepast, het materiaal beter afgestemd op de taak.

Een grote patrouilleboot

zorgde voor halen en brengen ineens, de walstaf was uitgebreid met het oog op indeling, coördinatie en communicatie. De mensen zelf werkten met meer vakmanschap. Steeds scherper werden de medici.

Doch ook groeide de wanhoop. De bovenste lagen waren nu afgezocht.

Hoe dieper men kwam, hoe verraderlijker het puin werd. Meer lijken bleven op de hoeken van de straten liggen. De stank was nu vrijwel ondraaglijk. Steeds groter werden de vliegenschermen.

Wat het meest merkwaardige was, was dat de zon maar niet ophield dit alles met het meest stralende weer van de wereld te overgieten. Was het ook zo bij Pompeï, bij Messina, bij Lissabon geweest?

Des avonds was er een zonsondergang zoals zelfs een zeeman er zelden een ziet. Alle kleuren van de wereld glansden in volle pracht aan de westelijke hemelboog. In dezelfde richting waren de krachten van de onderwereld losgebroken. Op de schrikkelidag van het jaar 1960. Tien over half twaalf. Daarop waren de klokjes stil blijven staan. Stil ook de harten van duizenden mensen. 3000-6000-10000? De enkelingen die niet thuis waren geweest wisten precies waar de anderen lagen. De normale rustplaats was de laatste geworden.

Geen werk

Koning Mohammed Ven de prins regent vechten bekwaam terug. Dag en nacht stijgen en dalen de Amerikanen zonder ophouden op beide vliegvelden. De vloot op de rede is indrukwekkend. Maar de vliegen en de ratten zijn sterker. Met het uur stijgt het besmettingsgevaar.

"Agadir zal weer verrijzen," zweert koning Mohammed. En in de verte rommelt het in de zee.

Op de derde dag is er geen werk meer voor onze ploegen. Groot materieel is aangereden. Experts zijn aanwezig. Het gehele Marokkaanse leger schijnt op te rukken. Dynamiet of brand? Ongebluste kalk? Een stoffig echtpaar wordt . opgegraven. Bij uitzondering levend.

Hij, de Mohammedaan, zichtbaar gelukkig als hij haar naast zich weet. Steeds weer zoeken zijn handen de hare. Haar ogen lichten onbeschrijfelijk. !

De Hollandse schepen kunnen niets anders meer doen dan afgeven wat zij aan mondvoorraad over hebben. Even kijkt de secretaris zoals het een goede secretaris betaamt - alsof het uit zijn eigen zak moet. Dan leidt hij zelf vaardig de laatste boordevol geladen sloep naar plaats en bestemming.

Duizenden goudgele grapefruits komen terug. Roerend !geschenk namens de koning. Uit het oord des doods, zoete zon voor de zeeman.

Vissen

Om vijf uur vertrekt de Gelderland naar Casablanca om olie te laden en om overtocht te bieden aan alsnog 150 man veiligheidstroepen. Het laatste wat wij kunnen doen.

Onze Jannen vissen.

De Eerste officier is boos dat ze daarmee het dek bevuilen. Ik heb mij gebaad en doe om

de een of andere reden een strikdasje om. Terwijl ik het knoop kijk ik naar de ingelijste psalm

"Wie zal peilen Zijn genade. Wie Zijn ontferming."

Naschrift

Er was een dubbele hevige bons in het schip. Krabbend anker? Aandrijving? Als een kogel schoot ik met strikdasje en al naar de brug door een veld van bleke gezichten. Officier van de wacht. De arme stond al peillingen te nemen. Alles zag er even vredig uit, als altijd op dit plekje. Verschrikkelijke gedachte. De ketels, de diesel. Ontploffing in de machinekamer. Ogenblikkelijk de chef bij me. Die was al op zijn ronde. Zo, dat was het dus. Een aardschok door het water. Op alle dertig schepen beginnen de signaallichten plotseling te knipperen. Ik kan mijn lachen niet houden. In dertig verschillende gewaden zijn dertig commandanten dertig kajuiten uitgestormd. In vijf verschillende talen is de officier van de wacht verwenst. Honderden harten hebben angstig gewacht op het rapport uit de machinekamer. En dat alles omdat onze moeder aarde nog heel even sidderde.

Dat was haar afscheidsgroet voor de Koninklijke marine uit Agadir.

Tot zover het artikel van de commandant van de Drenthe. Schaafsma zelf schrijft: Aan boord geplaatst van Hr.Ms. Drenthe, D 816, onder commando van Kltz J. van Dapperen.

Ik ben als lid van de EHBO-ploeg van Hr. Ms. Drenthe twee dagen aan de wal tewerkgesteld in de Kashba en heel eventjes in de Europese wijk van Agadir. Wij hebben aldaar zorg gedragen voor de eerste opvang van gewonden en hebben hun wonden verbonden. Wij zijn getuige geweest van veel leed en hebben de enorme verwoesting van de stad gezien.

Ook de onbeschrijflijke lijkenstank is mij tot op heden bijgebleven. Door het ontbreken van goed gereedschap en machines hebben wij met blote handen in het puin gegraven op zoek naar overlevenden die er niet waren.

Het aantal slachtoffers van die ramp werd geschat op :c.a. 25.000 doden. Deze doden werden door ons, jonge kerels van 18, 19 en 20 jaar van het Nederlandse smaldeel, in grote zandkiepauto's gegooid waarna ze buiten te stad in massagraven werden begraven. Ik kan u verzekeren dat al die indrukken welke wij toen te verwerken kregen, een heel diepe 'prent' hebben achtergelaten. Zozeer zelfs dat ik er nu, na al die jaren nog aan denk. En als wij 's avonds weer aan boord klommen, dan vroeg niemand naar onze ervaringen. Je praatte er zelf ook niet over.

'Niet zeuren, doorgaan.'

Als bijlage een artikel dat werd geschreven door de toenmalige commandant, overste J. van Dapperen. Misschien kun u 'ons' verhaal vertellen, om al die naamloze en vergeten hulpverleners van het eerste uur van Smaldeel 1 te danken voor hun inzet.

Toen werd er door de autoriteiten in Holland geen aandacht aan besteed maar ik verzeker u dat velen van ons daar schade hebben opgelopen van hetgeen zij daar op zeer jonge leeftijd hebben gezien.

R. Schaafsma

Bronvermelding : <http://www.veteranen-online.nl/maritiem/agadir.htm>

<https://nimh-beeldbank.defensie.nl/foto-s/detail/47b83aa1-7bec-31fd-f773-59538ec3bf4d>

Geplaatst aan boord van Hr .Ms. De Ruyter in de jaren 1958-1960.

Op terugweg naar Nederland vanuit de Middellandse zee met smaldeel1, werden wij naar Agadir gedirigeerd in verband met de aardbeving die net had plaats gevonden. Enige tijd later gingen wij voor anker in de baai en met onze sloepen werd de verbinding met de wal ingezet.

Bijna iedereen werd ingezet voor hulpdiensten, maar niemand wist wat er komen zou. Ikzelf (als Kpl. Gsknst) werd ingedeeld bij de staf voor chauffeur op een vrachtwagen die ter plaatse gevorderd werd.

Zoals u al vermeldt, speelden er vreselijke dingen af die voor vele jonge matrozen in opleiding een zeer bijzondere ervaring was. Ikzelf moet met de staf steeds op stap en reden dan langs 10.000 lijken die over een afstand van 4 km naast elkaar waren gelegd. Onze luchtwegen werden bedekt met gaasjes, gedept in Dethol etc.

De Amerikanen werden ook ingeschakeld en men nam de leiding over en waar het materiaal vandaan kwam, alles was er, schoppen, pikhouwelen, bulldozers etc. Onze opdracht was om te proberen overlevenden op te sporen en onder het puin weg te halen.

Na enkele dagen werd het ondraaglijk voor iedereen. Men was bang voor ziektes etc. Om zeven uur 's avonds was iedereen terug aan boord. Alle groepen waren net ontsmet en gingen juist eten toen er nog een lichte aardbeving plaatsvond met daarbij een zeebeving onder het schip waarbij de grond tientallen meters naar boven kwam.

Ik hoorde 'ankerrol' op post en wij vertrokken direct, richting Nederland. Alle medische middelen waren op. De Amerikanen losten het direct op en gooiden de volgende dag ongebluste kalk over heel Agadir en omstreken. Daar waren wij nog niet geweest omdat de wegen waren gebroken en vele diepe gaten waren ontstaan.

Ik meen dat later de Commandant een medaille heeft gekregen voor het schip (zeker ben ik hier niet van - het kan ook een dankbetuiging zijn geweest).

Ik vind het een goede zet van de AVOM om dit naar voren te brengen en misschien, na 38 jaar, toch nog een eerbetuiging voor iedereen te bewerkstelligen.

Het liefst zie ik het vanuit de Marokkaanse hoek komen. (Dan is de klus geklaard.)

M.C. Sporken

Bronvermelding : <http://www.veteranen-online.nl/maritiem/agadir.htm>

De oud-marineman of -vrouw heeft de ganse aardkloot bevaren en weet dus waar Agadir ligt. Mag verondersteld worden. 's Kijken wat de Nieuwe Winkler Prins, uitgave 1979 erover zegt:

Agadir , havenstad en badplaats in Zuid-Marokko aan de Atlantische Oceaan, 110.000 inwoners. Visverwerkende en conservenindustrie. De stad werd in 1960 bijna geheel verwoest door twee aardbevingen. (ca. 12.000 doden)'

Marine bronnen (uit een schrijven van matroos1 Joop Romkema, in die stand toen aan boord van Hr .Ms. Gelderland) spreken over 14.000 doden op de eerste dag alleen al. Het aantal van 12.000 doden -de officiële melding in Winkler Prins- tegenover 14.000 doden op de eerste dag reeds van sobat Romkema spreekt elkaar bij eerste afweging tegen. "Maar," stelt Joop Romkema, "vergeet het achterland niet en de gevolgen vooral daar van de tweede beving."

Op 29 februari 1960 lag smaldeel 1 bestaande uit de kruiser Hr.Ms. De Ruyter met smaldeel-commandant, Commandeur Ferwerda, de jagers Gelderland, Drenthe en Limburg, Hr .Ms. de Bitter en de 0-boot Zwaardvisch bij Gibraltar. Men was op oefening. De Marokkaanse stad Agadir werd op die datum getroffen door een aardbeving met de kracht van 5.9 op de schaal van Richter.

Daarna nog door een tweede beving.

Direct werd gepraaid dat schepen van genoemd smaldeel ter assistentie van een internationale hulpactie naar Agadir zouden worden gezonden. Hr .Ms. Zwaardvisch bleef te Gibraltar. Personeel van deze KM-schepen werd als hulpverleners en puinruimers ingezet.

Gerard Neervoort, toen als kajoe 1 aan boord van Hr. Ms. De Bitter herinnert zich dat zijn schip wat later arriveerde en dat had -nu weer volgens Romkema- te maken met de volle kracht waarmee de andere Nederlandse oorlogsbodems naar Agadir op stoomden. Zo'n volle kracht kon door 'de Bitter' niet worden behapt.

"Men lag op ree," vertellen beide oud-marinemensen en Gerard zegt zich nog goed te herinneren dat hij en de maten met de sloep aan wal werden gebracht en terecht kwamen -met maskers voor- in een geweldige puinhoop waar het stonk en waar mensen jammerden, huilden en gilden. In de zinderende hitte van de woestijn.

"Terug aan boord," vertelt hij, "werden we ontsmet. Straal desinfecterend water op je naakte body, rampkleding uit en schone aan."

Met de instelling je volgende beurt weer paraat te zijn.
Heeft marinepersoneel, dat daadwerkelijk aan deze Agadir-actie deelnam behoefte aan nazorg? Misschien aan een vorm van eerbetoon?
Wordt hierbij gedacht aan een herinneringskruis van Nederlandse origine of iets dergelijks van de zijde van het Marokaans Koninkrijk? Of wellicht beide?

Coen Deering, redactie VW

Bronvermelding : <http://www.veteranen-online.nl/maritiem/agadir.htm>

Draaginsigne "Agadir 1960"

Het Draaginsigne "Agadir 1960" werd pas in 2000 ingesteld. Het draaginsigne, een onderscheiding maar geen Koninklijke onderscheiding, werd door de bevelhebber der zeestrijdkrachten, Vice-Admiraal C. van Duyvendijk ingesteld en verleend aan de opvarenden van het Nederlandse smaldeel dat hulp bood aan de op 29 februari 1960 door een zware aardbeving getroffen Marokkaanse stad Agadir.

De Nederlandse vloot kruiste toevallig voor de Marokkaanse kust toen de ramp plaatsvond. In de bijbehorende oorkonde wordt vermeld dat de matrozen en officieren tijdens de "humanitaire hulpverleningsactie onder zware en moeilijke omstandigheden de noodzakelijke activiteiten voortvarend en doeltreffend uitvoerden. Het optreden van de vloot werd, zo stelt de Viceadmiraal verder, "gekenmerkt door inzet, plichtsbetrachting, doorzettingsvermogen en creativiteit".

Het draaginsigne is een rechthoekig onderaan afgerond bronskleurig schildje. Op het schild staat in reliëf een kaart van Marokko afgebeeld, daarop is het embleem van de Koninklijke Marine, een gekroond onklaar anker, gelegd. Op de plaats waar Agadir op de kaart hoort te liggen is een vijfpuntige ster afgebeeld. Boven de kaart staat "AGADIR" en onder de kaart het jaartal "1960".

Het schildje wordt gedragen op de rechterborstzak van een uniform. Het is sterk de vraag of het insigne gedragen is want personeel van de Koninklijke Marine gaat met 55 jaar op pensioen. De jongste nog in actieve dienst zijnde veteranen van de hulp aan Agadir zullen in 2000 ongeveer vijfenvijftig jaar oud zijn geweest. Er is geen baton of miniatuur.

